

Nr 82.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anordnande av utbildningskurser i praktisk flygning för vissa studerande vid tekniska högskolan; given Stockholms slott den 8 februari 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ivar Vennerström.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vennerström.

Uti en av styrelsen för tekniska högskolan den 4 maj 1934 med tillstyrkan av bifall till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse har *tekniska högskolans lärarkollegium* hemställt om vidtagande av åtgärder för anordnande genom flygvapnets försorg av utbildningskurser i praktisk flygning för sådana stude-

rande vid nämnda högskola, som deltaga i undervisningen i flygteknik, samt därvid anfört i huvudsak följande.

I det betänkande, som avgavs av den utav Kungl. Maj:t tillsatta flygsäkerhetsutredningen hade framhållits som ett önskemål, att flygingenjörer vid flygvapnet förutom erforderliga teoretiska kunskaper även besatte färdighet i praktisk flygning. Härjämte hade i samma betänkande uttalats, att vid besättande av flygingenjörbeställning inom flygvapnet, vid i övrigt lika förutsättningar, sådan sökande borde föredragas, som även vore praktiskt flygutbildad. Dessa synpunkter syntes numera också tillämpas vid flygvapnet.

De skäl, som föranlett flygsäkerhetsutredningen att framhålla betydelsen av färdighet i praktisk flygning beträffande flygingenjörer vid flygvapnet, torde också vara tillämpliga för att motivera önskvärdheten av att ingenjörer, tjänstgörande som konstruktörer eller i annan ansvarsfull teknisk befattning vid den civila flygindustrien eller andra civila flygföretag, ägde praktisk flygutbildning. Eubart teoretisk flygteknisk utbildning vore, åtminstone ännu, icke tillräcklig för att kunna lösa alla de problem, som sammanhänge med framställandet av ett gott flygplan. Speciellt stabilitets- och manövreringsfrågor måste ytterst lösas på grundval av erfarenheter vid praktisk provflygning. Det vore tydligt, att, även om prov- och inflygning av en flygplantyp kunde utföras av annan person än konstruktören, samarbetet mellan konstruktören och provflygaren (och därmed även det tekniska resultatet) endast kunde vinna på, att den förre vore praktiskt flygutbildad. En stor fördel vore utan tvivel, om provflygaren icke blott vore en skicklig flygare utan därjämte teoretiskt utbildad flygteknisk ingenjör.

Starka skäl syntes alltså tala för, att praktisk flygning borde ingå i flygingenjörernas utbildning. Då tekniska högskolan sedan några år även hade som uppgift att utbilda flygingenjörer, hade högskolans lärarkollegium med hänsyn till vad sålunda anförts ansett sig böra upptaga till behandling frågan, huruvida från högskolans sida åtgärder borde företagas för att bereda studerande i flygteknik vid högskolan möjlighet att under studietiden erhålla praktisk flygutbildning.

De vägar för förvärvande av flygutbildning, som för närvarande stode studerande vid högskolan till buds, vore dels fullgörande av värnplikten i flygtjänst vid flygvapnet, dels utbildning vid enskilt flygföretag eller flygklubb. Den senare utbildningsvägen medförde relativt stora kostnader för eleven, varför den ej utan stora svårigheter kunde anlitas av mindre bemedlade studerande. Värnpliktens fullgörande i flygtjänst vid flygvapnet gäve givetvis den grundligaste flygutbildning, som kunde ifrågakomma, och vore av denna anledning att anbefalla för samtliga de studerande, som vid högskolan teoretiskt utbildades till flygingenjörer. Flera av dessa studerande hade också hittills begagnat sig av denna möjlighet. Då avsikten med ifrågavarande militära utbildning av flygare emellertid torde vara att skapa en reserv av förare för ren flygtjänst, syntes det dock ej vara lämpligt att i större utsträckning rekrytera denna reserv med personal, som med hänsyn till sin teoretiska högskoleutbildning lämpligen vid mobilisering borde användas för ingenjörstjänst vid flygvapnet och den enskilda flygindustrien. För ett antal flygtekniskt utbildade ingenjörer, som särskilt lämpade sig för utbildning till den krävande uppgiften som prov- och inflygare, syntes dock alltid möjlighet att erhålla denna grundliga flygutbildning böra reserveras. För den kategori, som komme att ägna sig åt rent ingenjörsarbete på flygområdet, torde en något kortare flygutbildningskurs vara erforderlig, om det endast gällde att bibringa en för verksamheten som flygingenjör nödvändig allmänbildning i fråga om praktisk flygning.

För att icke möjligheterna att förvärva en dylik flygutbildning skulle bliva beroende av de studerandes förmögenhetsvillkor, syntes utbildningskurser böra anordnas genom statens försorg. Det vore givetvis ej nödvändigt, att flygutbildningen skedde under studietiden vid tekniska högskolan, men ur många synpunkter torde det vara lämpligt, att den icke uppsköttes till efter avgång från högskolan. Det vore till fördel för den teoretiska utbildningen i flygteknik vid högskolan, om praktisk flygutbildning föregått densamma eller skedde samtidigt. Ur ålderssynpunkt torde också flygutbildning lämpligare ske under studietiden vid högskolan än senare. Från de studerandes sida hade också givits uttryck åt önskemålet, att möjligheter till praktisk flygutbildning under studietiden vid högskolan bereddes.

Högskolan kunde såsom sådan näppeligen åtaga sig organiserandet av dylika kurser. Dels förefunnos ej tillräcklig erfarenhet beträffande praktisk flygning inom högskolan, dels skulle organiserandet av en fristående flygavdelning vid högskolan ställa sig ganska dyrbart, såväl beträffande materielkostnader som beträffande kostnader för erfordrig personal och skolans drift i övrigt. En mera betryggande och avsevärt billigare lösning av frågan skulle erhållas, om dylika kurser ordnades genom flygvapnets försorg. Vid samråd med vederbörande inom flygvapnet hade framgått, att ur flygvapnets synpunkt inga principiella hinder mötte för en lösning av frågan i denna riktning, samt att ifrågavarande utbildning skulle hava att påräkna stort intresse från flygvapnets sida. För bestridande av med kurserna förenade kostnader skulle dock särskilt medelsanslag erfordras.

För beräkning av kostnaderna syntes kunna läggas till grund antalet av deltagarna i den allmänna kursen i flygteknik vid högskolan under senare år. Detta antal hade årligen utgjort 30 à 35. Då det kunde förutses, att några av de studerande icke skulle komma att begagna sig av möjligheten till praktisk flygutbildning, vilken givetvis borde vara frivillig, samt att några icke uppfyllde villkoren i gällande läkarbestämmelser, torde ett årligt antal av 20 à 25 elever kunna läggas till grund för kostnadsberäkningarna från flygvapnets sida. Erforderlig grundläggande flygutbildning torde, enligt vad som framgått vid förenämnda samråd, kunna erhållas under 25 à 30 flygtimmar per elev. Önskvärt vore, att sådana studerande, som redan erhållit sådan flygutbildning eller flygutbildning under fullgörandet av värnplikt vid flygvapnet, kunde beredas tillfälle att underhålla sin flygträning i samband med ifrågavarande kurser.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde lärarkollegiet, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för anordnande genom flygvapnets försorg av utbildningskurser i praktisk flygning för sådana studerande vid tekniska högskolan, som deltog i undervisningen i flygteknik.

Över den sålunda av tekniska högskolans lärarkollegium gjorda framställningen har *flygstyrelsen* den 26 oktober 1934 avgivit utlåtande och därvid anfört i huvudsak följande.

Flygstyrelsen förutsatte, att, sedan de ekonomiska grunderna blivit klarlagda, det komme att uppdragas åt chefen för flygvapnet att inkomma med förslag till kursernas lämpliga inordnande i flygvapnets övningar.

I samband med kurserna uppkommande kostnader syntes böra bestridas dels av den enskilde, dels av staten.

Kostnaderna för erforderliga läkarundersökningar, 75 kronor per elev, borde således bestridas av den enskilde, varvid de för privatflygare gällande föreskrifterna borde tillämpas. Vissa under flygtjänstgöring utgående ersättningar (särskilda förmåner under flygtjänstgöring) syntes icke böra tillerkännas eleverna. Icke heller syntes staten böra ikläda sig ansvar för flygrisk.

Övriga av utbildningen förorsakade utgifter syntes däremot böra bestridas av staten. Dessa utgifter vore:

- 1) övnings- och underhållskostnader,
- 2) tillhandahållande av speciell flygarbeklädnad,
- 3) kostnader för lärarepersonal.

1. Övnings- och underhållskostnader.

För skolflygplan av typ Moth eller flygplan av ungefär samma storleksordning kunde övningskostnaderna (driv- och smörjmedel samt övriga övningskostnader) beräknas till 15 kronor per flygtimme och underhållskostnaderna å för ändamålet disponerad flygmateriel (häri inräknade fallskärmar) likaledes till 15 kronor per flygtimme; alltså sammanlagt 30 kronor per flygtimme.

Ifrågavarande kostnader skulle sålunda uppgå

a) *under första året* med beräkning av 20 elever i 30 timmar till (20 elever \times 30 timmar \times 30 kronor =) 18,000 kronor samt

b) *under följande år* med beräkning av samma kostnad för elever i första utbildning och 15 elever med forsatt utbildning i 10 timmar till (18,000 kronor + 15 elever \times 10 timmar \times 30 kronor =) 22,500 kronor.

2. Tillhandahållande av speciell flygarbeklädnad.

Speciell flygarbeklädnad syntes med Kungl. Maj:ts tillstånd böra i mån av tillgång tillhandahållas genom flygvapnets försorg. Kostnaden härför beräknades med ifrågasatt omfattning av utbildningen belöpa sig till omkring 400 kronor för år.

3. Kostnader för lärarepersonal.

För den händelse reservofficerare måste tagas i anspråk som lärare förutsettes, att inkallelse till tjänstgöring med Kungl. Maj:ts tillstånd finge ske utöver i förordningen angående personal i flygvapnets reserv angiven tjänstgöring och att härav föranledda kostnader finge bestridas av flygvapnets vederbörliga anslag.

Under förutsättning att 2 reservofficerare inkallades under vardera 6 månader, beräknades kostnaderna sålunda:

Lön till 2 reservofficerare i 6 månader à 332 kronor för man	
och månad	kronor 3,984: —
Rese- och traktamentskostnader à 100 kronor	» 200: —
Flygtillägg à 270 kronor under 12 månader	» 3,240: —

Summa kronor 7,424: —

Då den ifrågasatta utbildningen vore avsedd att betjäna för flygvapnet viktiga intressen, i första hand i fråga om den ingenjörspersonal vid flygvapnet, som rekryterades med från tekniska högskolan utgångna civilingenjörer, men även i fråga om mobiliseringstillgång på teknisk personal med viss kännedom om flygning, syntes det ändamålsenligt, att de kostnader, som ansåges böra gäldas av staten, eller de här ovan under 1—3 angivna, ävensom framdeles uppkommande kostnader för ersättning av vid ifrågavarande utbildning förbrukad flygmateriel, bestredes från flygvapnets vederbörliga anslag och årligen beräknades i flygstyrelsens förslag angående flygvapnets medelsbehov.

Departements-
chefen.

I likhet med tekniska högskolans lärarkollegium anser även jag, att starka skäl tala för, att frivilliga utbildningskurser i praktisk flygning inrymmas i studieprogrammet för sådana studerande vid högskolan, som deltaga i under-

visningen i flygteknik. Ur olika synpunkter torde det, såsom lärarkollegiet framhållit, icke vara lämpligt, att dessa kurser förläggas till tekniska högskolan. Däremot lärer intet vara att erinra mot, att kurserna ifråga anordnas vid flygvapnet, som har stort intresse av, att den flygutbildade ingenjörspersonalen inom landet ökas, och där utbildning av ifrågavarande slag, enligt vad som framgår av flygstyrelsens i ärendet avgivna yttrande, utan svårighet kan äga rum.

Jag finner mig därför böra tillstyrka, att utbildningskurser i praktisk flygning må anordnas vid flygvapnet för sådana studerande vid tekniska högskolan, som deltaga i undervisningen i flygteknik.

Emot det i lärarkollegiets framställning framlagda förslaget beträffande utbildningstidens omfattning har jag icke något att erinra.

I enlighet med vad flygstyrelsen föreslagit, torde uppkommande kostnader för erforderliga läkarundersökningar av eleverna i samband med utbildningen böra bestridas av dessa själva. Under utbildningstiden böra eleverna givetvis ej äga rätt till några särskilda ersättningar eller avlöningsförmåner i anledning av flygtjänstgöringen, för vilken staten ej heller synes böra ikläda sig något särskilt riskansvar.

Däremot torde övriga av utbildningen förorsakade utgifter, såsom övnings- och underhållskostnader samt kostnader för speciell flygarbeklädnad och lärarepersonal, böra bestridas av statsverket. Flygstyrelsen har beräknat, att dessa kostnader för nästkommande budgetår komma att uppgå till 25,824 kronor. Emot denna beräkning har jag icke något att erinra. Någon särskild medelsanvisning å riksstaten för berörda ändamål anser jag mig emellertid icke böra ifrågasätta för nämnda budgetår, utan torde kostnaderna i fråga kunna bestridas av flygvapnets vederbörliga anslag.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunna visa sig erforderliga för ifrågavarande utbildningskursers anordnande.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att utbildningskurser i praktisk flygning må i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående avgivits anordnas vid flygvapnet för sådana studerande vid tekniska högskolan, som deltaga i undervisningen i flygteknik.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

W. G. O. Montgomery.